

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫН ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
НЫЗЫЛ ХОРАЯ КОМИТЕТЕРИНИН, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫН
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХОРАЯ СОВЕТТЕРИНИН ОРГАНЫ

1957
ИЮНЬ
4

ВТОРНИК
№ 110 (3822)

Өртөө 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

БИСТИН ОБЛАСТА (1 арым).
МООЛ ААЛЧЫЛАРНЫ УТКУП АЛГАНЫ
(1 арым).
А. Резуев. — Ленинни чурттан тур-
ган черинде (2 арым).
ХОРАЯЛАР ЧАГААЖЫДЫЛАГАНЫ
С. Голунов. — 1957 чылаа Бытылдын
коммунал тулгалары болгаш чагаажы-
дылаа (2 арым).
М. Радичин. — Бистин хоорайымыс ча-
гаажып турар (2 арым).

С. Сырат-оол. — Колхозтун тулгаларында (2 арым).
А. Гисышева. — Кызылдын уруула-
рынын чайгы дымтамалынын талазы-
биле чорудар кемчелер (3 арым).
Редакцияга чагаалар (3 арым).
Мурнакчы дуржулганын школазы (3
арым).
Америк империализм Норданияга улар
сүзүлгөн төрөөдөгүлүк (4 арым).

Индиянын улестир төгүлдөсөңгө ө-
сөт дууламчы (4 арым).
Чандайшчы артиллериянын Селми
хоорайны боолалыкы (4 арым).
Багдад керөөн полонизаторларын
чепсөө (4 арым).
Колхозтун божуга бажымында (4
арым).
Кызылдын механизация училищесинде
туулгалар чүгө хожудан турарыз (4
арым).

Шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди улам калбартыр

Коммунисттик партиянын XX съездинин төгүлгү шийтирлерин-биле чепсеген Совет Эвилелинин улустары чаз-чаа чедикшилерин чедип ап, коммунизм-нин тилежелери дөш мотат-шылаа чок ажылдап турар. Бистин чурттан төгүлдөсөңгө улам дүгөдөдиринге дуулап турар күчүлүг чепсегерин бээрден болза, шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел болур. Шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел—бистин ажылымыста четпестерин база алдагаларын уууууларын, коллектив-тиг уурууларын ажылымынын чепсөө. Бодунун хүн-бүтү ажылын бүтүсүлдө-дө, партия улуз айтырларын шийтирлээрде-аа-чу бүтү талазы-биле хынап көөрүтүп чугулазын партия үргүлчү негеп, өөрдүп турар. Ажылга хынамчалык болуп, таарычалык болгаш таарым-ча чок чүгүлдери шүгүмчүлел көрүп турган ажылымынын кайгамчыктыг үлгөрүн СЭКП ТК биссе көрүтүп турар. Оон тодаргай чаз чыжаа болза, алдыгы беш чыл панымын, күтүп пенсияларын, күтүп чөшкенинни болгаш үлгүлүгү база тулгалар уурууларын чаар-тып тургүлгүлүг дугайында төлөв-лелери багылаарын мурунда оларын баштай чарлап, бүтү улузун саналым, сүмөш ап турганы болур. Ол арга частырык чок ажылдарына улуз ажылыгы. Чонун саналым ап, ажылда четпестерин болгаш частырылганын ажылыгы шүгүмчүлел көрүп калбартыр коммунист-тиг тургузушкунуну херөөгө ажылыгы массаларын идеяларын болгаш кыржы-гезик бедилги, масса-биле партия ор-ганизацияларын харылаазын улам быжылап турар.

Шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырдың кемчелерин ал-бас, бодунун ажылын хынамчалык-биле шүгүмчүлел көрүп чугула частырыл-ларга чедирин болур. Оон боттут чиз-жиз партиянын Улут-Хем райкомунун ажылымын көрүп болур. Районун партия конференциянын доктаалы дараа-зында конференцияга чедир райкомунун ажылыгы улузга болур ужурап тур-буга, район ук доктаалы боттанды-рыныч утуган кемчелерин көчүп кон-бас чорудуп келген. Оон түгүлдөсөңгө сөөлүгү шийтиде Улут-Хем району ажылыгынын сайырадыр талазы-биле хожудан турар апарган. Районда тараа-зын дүгүлчү чымыс, маалым баш са-ны улуз чоручалык болгаш оон продукту-луу шөөлүгү өздө чок. Оон чыдаанын чүг? Оон кол чыдааны болза, партия райкомун болгаш оон бирги секретары эш Голубов чонун ортуунга организациян болгаш калжындилгелг ажылы сула чорудуп турганын айтыла, бодунун ажылын хынамчы-биле анализтеп, шүгүмчүлел көрүп турганында деп СЭКП об-комуну бөрүзү дөмгөлдө.

СЭКП Улут-Хем райкомунун болгаш оон бирөөнүн ажылында шүгүмчүлел бол-гаш бот-шүгүмчүлел калбарбай турарын, шийтиги партияга негелде чогун СЭКП обкомундан чоруткан хыналда илереткен. Районда колхоз даргалары эштер Сүмбөр, Паву арагага хандып, ажылында шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел чегерин турар. Оон бир чизжээ болза, район солунарына үгөн шүгүмчүлелди материалдарын СЭКП-нин чамык райкомына хынап, кемчел албайн, бурууларга чогур харымсал-ганын көргүсөй турарында өсүр.

Шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел партиянын күчүлүг чепсөө. Ону бүтү ар-галар-биле калбартыр болгаш шүгүмчүлелди кызар чорук-биле демиселди үргүлчү чорудары тергип чугула соруга. Ажыл-агы болгаш култура талазы-биле соругаларын чедикшилерин күсүдери аргаларын партия, совет болгаш хей-никти организацияларын култураларына үргүлчү чугулаажап, четпестерин ааза чиди-биле шүгүмчүлел, планарын чедикшилерин боттандырылгын кемчелерин төлөвдөп ап турары бистин ажы-лымынын доктаамал чачымы болур. үжүрлүг.

чоруктар улуз хоралыг. Идыг байдал партиянын Таңды, Бин-Хем болгаш Эрон районнарын практикасында бар. СЭКП Таңды райкомун колхозтарын улузур ажылыгынын чыгыла харымсалга чок, арага-дарыга хандып чорутууга улуз шийтиги демисел чорутпайын турар. Бин-Хем райкомун херөөн чон орту-зунга ажыл чорудар калжынын эрге-лектиги эш Н. Темир-оол колхозтарга барбас, ажылыга харымсалга чок, шү-мчүлел шийдири аргалжы турбуга, оон ат-аларын камнап, чүгө эштин хуузуна чугулаажымыннар-биле кызыгаарла-гымын, ону сөөлүгү үгө чедир ажылга тургузуп келген. Ол ышкаш СЭКП Эрон райкомун, оон секретары эш С. Чымыш шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартыр деткайын турар. Район даргазы Ханхалаевтин ажылында болгаш оон бодунун ажылы-чаагында улуз четпестерин солун арнынна паш улаа шүгүмчүлел боттот.

Эш Чымыш ол материалдарын ханды-бале илереткеп, чогурүр кемчел алгаш, сол-гунга харымсаларын улуз, харын-даа «ол идыг улуз четпестер эвес-тир, сол-гунга материал бижжөн авторун бодунда база четпестер бар, Ханхалаев бораа саарымаларын планын күсүдөп турар ажаа» деп турда, ону СЭКП обкомунун секретарынын шын эвес деп көргөн бол-гаш солгунга харын бээрин бодунга да-скап турган. Идыг болза-даа эш Чымыш солгунга харын бербейн турар. Ол болза шүгүмчүлелди кызар дөш орадажыны-кынын база бир хейир. Шак мындыг четпестер-биле шийтиги демиселери чугу-лаа, ону партия райкомы болгаш оон ажылычылар бир дугарында баш-таар ужурут.

Шүгүмчүлелди калбартыр, ажылда бар четпестерин арын-нүрү барымдалавай илеретип, партия, совет болгаш хей-никти организацияларын демократиянын калбартыр дугайында партиянын кийси-рин бодунун хууза эрге-ажылыга ажы-лаарын, бистин улузур органынын болгаш ажылычыларынын ат-алда-рына хара чедирин орадажыр илерет-көпчүлүгү кам-хайыра чок демиселди чор-удар херек. Ийн-чагыс илереттер бисте база бар. Чизжээ, Чөөн-Хемчик районуун Баян-Тала школазынын интернат ажы-лаачымын Очур-оол дээр районун партия, совет органынын улузур ажы-лаачылары аралаларында хандып, эрге-дуулаанын шын эвес ажылаа, шү-гүмчүлел кымычыларын, самыраан кижилер кылдыр солгунга хей материал бижжөө, ол боду эвес, а өскө кижилер бижжөн кылдыр мөтө аттар туруп салгаш чоруткан. Хыналдадан илеретин болза, Очур-оол моон мурунда-даа идыг мате-риалдар чогудуп, алтыг черге ууус бак-тап бижир «шүгүмчүлел» болган. Ол кижини партиядан үндүргөн.

Шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел—совет нийтлелдин төгүлдөсөңгө ший-чедир күчү. Ону калбартыр деткайын, шүгүмчүлел четпестерин дарыг уу-таарын контролдары партия организа-цияларын кичөөгейинин төвүгө тур-р ужурут. Бо талазы-биле бодунар кемчелер четче алдымайын турар. Оон бир чизжээ болза, район солунарына үгөн шүгүмчүлелди материалдарын СЭКП-нин чамык райкомына хынап, кемчел албайн, бурууларга чогур харымсал-ганын көргүсөй турарында өсүр.

Шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел партиянын күчүлүг чепсөө. Ону бүтү ар-галар-биле калбартыр болгаш шүгүмчүлелди кызар чорук-биле демиселди үргүлчү чорудары тергип чугула соруга. Ажыл-агы болгаш култура талазы-биле соругаларын чедикшилерин күсүдери аргаларын партия, совет болгаш хей-никти организацияларын култураларына үргүлчү чугулаажап, четпестерин ааза чиди-биле шүгүмчүлел, планарын чедикшилерин боттандырылгын кемчелерин төлөвдөп ап турары бистин ажы-лымынын доктаамал чачымы болур. үжүрлүг.



Кызылдын башкы училищесинин сургууларын экзаменерге белетке-лип турарлар.
Чурукта: училищенин 4 «Б» кур-зунун кончүгү эки өөреникчиси Оч-дар Хеймер-оолдун күрүсэ экза-мениге белеткенип олурары.
Фото Д. Стал-оолдуу

Чалаана МТС-те

Чалаана МТС-тин механизаторлары Ок-тябрьнын Улут революциянын 40 чыл-онуга төлөпгү ужуражымын белетке-липкан, күш-ажылы темпирин хүн бүтүрө өстүрүп турар.
Чымчаа чер андарышкынынга шил-чиктен трактор ажылынын чартык чыл планын МТС күсүткөн.

Ленин аттыг колхозта ажылдап турар Иосиф Очаковскинин улузганы № 5 трактор бригаданы чакыс хову ажылдары эгелээнин баштайгы хүнеринде эгел-лөп, ажылдын бүтү хейирлеринге күш-ажыл талазы-биле үлгөрлөп чорутуп көр-түскөн.

Трактористер Сат Беган, Монгуш Да-жы олар чартык чылдын сезон оонал-дарын күсүткөдөн. Ол ышкаш ол-ла бешки трактор бригаданын трактори-стери Николай Злыгостев, Михаил Пигалев чартык чылдын сезон ооналдарын кү-сүткөн, дыка хей кыпар, чазар чүгүдү кам-нап алган.

«Комсомол 30 чымыс» колхозта ажыл-дап турар Сат Седикте улузганы № 4 трактор бригаданын тракторист Буулар Кадыр-оол ДП-54 деп тракторга чартык чылдын бодунар ажыл ооналдарын күсүткөн, 1065 килограмм кыпар чүгүдү камнап алган.

Эш М. Николаевтин бригадаларын «Былмы тараачы» колхозта ажылдап турар № 3 трактор бригаданын тра-ктористер Буулар Мартыда, Монгуш Эртине, Буулар Мөчкөпч олар чартык чылдын сезонун ооналдарын чедик-шилерин күсүткөн, азын хей кыпар чүгү-дү камнап алган.

Бистин областын аныктар Фестива-лынга кожа турар акы-дунма Моол Арат Республиканын аныктарын төлөөрү чедип келер деп дынналыгы Тыва-жиз бүтү ажылчы чонун өөрөн. Моол аалчыл-дар орук айым-биле буур, Чөөн-Хемчик, Чаз-Хал болгаш Улут-Хем районнарына чоран болгаш фестиваль өргөн эгелээр деп турда, майнын 31-де, Кызылга чедип келгенер.

Аалчыларын уткуп алыры-биле об-комунун болгаш партия обкомунун ба-зынынын баарында шөлге Кызылдын муң-муң ажылчы чоннары чымчыл тур-ган. «Буулбас совет-моол найырал дегеренин», «Моол улусуа акы-дунманын байыры», «Аныктарын бирги область фестивалынын айрыкчыларынга байыр!» деп доогууларын аскап дөлдөп.

Шөлге чон улам-на көндөп турган. Хожугу байыраа маршын ойлаан, пионерлер болгаш комсомолчулар эрчим аал-чыларга чекетер тулусулаан. Моол улустан чоруткан аалчыларын чымчыл-гар диниттинг алыш чаккашкыны-на-рин биле утканнар.

Моол аныктарын төлөөкчилерин уткуп алырыга холбаштырган митинг-ни комсомол хооромунун секретары эш Са-бирхонов ажыткан.
Аалчыларга байыры сөстөр-биле ВЛКСМ обкомунун секретары эш Юмбур, РСФСР-нин аалдарыг артизи Кара-кис Муруз, Педагогика институтунун сту-дентиси Сат Мөңгө, даараныкы Монгуш Семис-дөк болгаш № 2 школанын өөр-еникчиси Монгуш олар чүгө чугулаа-нар. Олар Тыванын аныктарын мур-нунда моол аныктарга илт байыры чедирген болгаш Совет Эвилелинин база акы-дунма Моол Арат Республи-канын найыралын болгаш кады ажыла-жылганын моон сонгаар-даа улам быжы-лаарына боттарынын белини илеретип чугулаазаан.

Моол аалчыларын мурнуулан митин-гиге аревенин Успа-Нур аймак комите-тинин бирги секретары эш Балзан чүгө чугулаазаан.
— Тыва автономнун областын ажы-лыч чоннары, эрчим иштер, моол анык-тарын мурунда силерге илт байыр чедирер чөшкөөр, көрүңер — деп ол чугулаазаан.
Тыва аныктарын фестивалынга кир-жари-биле бистин чалаанынга бис кон-чүт өөрөн бис деп ол чугулаазаан. Оон ийди, Тыва областын чамдык районнары-га кончүт сонугураалды-биле чоруп, со-циалист чазартылгаларын талазы-биле аалчы чоннарын чедикшилерин биле тааныштырыс дээрин ол чугулаазаан.
Эш Балзанын оон ийди чугулаазаан.
— Эрчим эштер! Силерин кайгамчы-аки облазынгар бистин чедип келген-исе бистин чугурууула Климент Ефре-мович Ворошиловтун чедип келген-биле холбашып турар. Эш К. Е. Ворошилов Моол Арат Республиканын Маадыр деп атты чоктаа чаз бистин чазавис-

БИСТИН ОБЛАСТА

Чайгы семиртилгени шын организастаар

САМАГАЛДА. (Телефон-биле). Ленин аттыг көдө ажыл-агый артели Тес-Хем районда улуз колхозтарын бирөөн. Оон чүгө шээр малы бешин 25 муң ажып тур-рар. Колхоз баштаар черинин чокта чаа болган хураалыга мады бо чылын ор-ганизастиг чайлагалар дугайында айт-ырыгы чугулаашкан.

Колхоз амидиралында бо чугулаа кам-пания ажылынга белеткедир организа-стиг чорутуп турар. Кол чайлагалар ка-жалар кылдынтан, а чамдык черлерде ылангы сүт-бараан фермаларын ко-наштарында бажынар база бар. Колан мадарын олар солун көжөр хонштары графика тодаргай көргүстүгөн.

Ленин аттыг колхозтун малы бо чай-лын ийдики кол чайлагаларга одаматы-нар: Шуурмакка 3500 хойдан ангыда, ийиштыг боа мадан анык баа сууай 1600 башты чайлагалар, Теректин база Харалыг кемчере 300 чымыс, 260 инек баштар 5000 хой; Деспен болгаш Серил баштарында 12 муң ажыг шээр мал, 380 чымыс болгаш 600 ажыг инек; Устугу-Шынаанын Кара-Халга 3600 хойдан ан-гыда 460 инек, 2700 чымыс бээр.

Моон-биле кады малчыларын, ыла-ны чайгы одадалымынын тегинде ма-

тернал-культураг негелделерин ханды-рынга колхоз баштаар чери болгаш ийди партия, комсомол организациялары ам-дылаашкан боттут кемчелерин чорудуп эгелей берген. Шуурмакта болгаш Орук-Шынаада доктаамал магазинер ажылдап турар, а анык немей Харалыг-Хемге чаа магазин ажыдарынга белеткедир барыч доогулаан. Ол ышкаш колхоз төвүнде туруп кинону ажылаштыан, районда көжөр кинону көргүтүлгөн чайла-ларже утуандырар. Колхозчу аныктар-нын школачылар-биле калтышкан культ-бригаданын база организастан турар.

— Колхозчу малчыларын болгаш зооветеринария ажылаачыларын амыг кол кичөөгей чайгы семиртилгени чедикшилерин чорудары дөш белетке-лел утуган — деп, колхоз даргазы эш Би-че-оол дыннаган. Бо хүнерде 4190 ажыг хойну дүгү кыргыттыган. Ол ажылда МТС-тиг бирөөн-де 12 хачылар-ыг 2 агрегаттары, колхозтун 6 хачы-ларын агрегаты база колхозчу херөөк-челер 80 ажыг, кижиг хол хачыларын киржи турар. Малдын азыг азы ханды байдалын шийтир, колан азым-биле таарыштыр үзөр кемчелерин организас-тан турар.



Эрон район Советинин депута-ды эш К. Биче-оол «Коммунистче орук» колхозтун мурнакчы малчы-ны. Малдын баш сааны өстүрер, оон продуктулуун бедир талазы-биле чыл-чылда-ла бедир көргү-түлгөрлөп болуп келген. Эрткен чылын 319 баш хойларын хура-ганнарын бүрүн камгалап алы-шкан, дүк кыргылазынын планын ажыр күсүткөн.

Эш Биче-оолдун кодаанында 329 баш өстүрүп хой бар, ам хураган-наан 210 хойну 215 хураган-ны менди доруктуруп турар.

Сөзү болгаш фотозу
Д. Седиковтуу.

Куш ажылын сайырадыр дээш

ЧАДАНА. («Шымын» морр.). Чөөн-Хемчик районда инкубатор станциязы-нын ажылаачылары Октябрьнын социа-листиг Улут революциянын 40 чыл-онига чедикшилерин ужуражыр, ылангы колхозтарын дагаа оодары-биле ханды-рар дугайында кымык ажылдап турар. Бо чылын 80 муң дагаа огу доруктуруп планында 10 муңну хойну өстүрүп та-редир деп шийтирлеп алганнар.

Баштай үндүргөн 14 муң дагаа огу-лун Улут-Хем, Барым-Хемчик болгаш Чөөн-Хемчик районнарын колхозтары-га берген. Ийги эгелерге салганы 56 муң чугураалар ам чыстып үнөр четтес. Колхозтарын куш ажылы сайырады-рынга станциянын ажылаачылары улуз дуузын чедирин турар.

Моол аалчыларны уткуп алганы

вар диниттинг алыш чаккашкыны-на-рин биле утканнар.

Моол аныктарын төлөөкчилерин уткуп алырыга холбаштырган митинг-ни комсомол хооромунун секретары эш Са-бирхонов ажыткан.

Аалчыларга байыры сөстөр-биле ВЛКСМ обкомунун секретары эш Юмбур, РСФСР-нин аалдарыг артизи Кара-кис Муруз, Педагогика институтунун сту-дентиси Сат Мөңгө, даараныкы Монгуш Семис-дөк болгаш № 2 школанын өөр-еникчиси Монгуш олар чүгө чугулаа-нар. Олар Тыванын аныктарын мур-нунда моол аныктарга илт байыры чедирген болгаш Совет Эвилелинин база акы-дунма Моол Арат Республи-канын найыралын болгаш кады ажыла-жылганын моон сонгаар-даа улам быжы-лаарына боттарынын белини илеретип чугулаазаан.

Моол аалчыларын мурнуулан митин-гиге аревенин Успа-Нур аймак комите-

тинин бирги секретары эш Балзан чүгө чугулаазаан.

— Тыва автономнун областын ажы-лыч чоннары, эрчим иштер, моол анык-тарын мурунда силерге илт байыр чедирер чөшкөөр, көрүңер — деп ол чугулаазаан.

Тыва аныктарын фестивалынга кир-жари-биле бистин чалаанынга бис кон-чүт өөрөн бис деп ол чугулаазаан. Оон ийди, Тыва областын чамдык районнары-га кончүт сонугураалды-биле чоруп, со-циалист чазартылгаларын талазы-биле аалчы чоннарын чедикшилерин биле тааныштырыс дээрин ол чугулаазаан.

Эш Балзанын оон ийди чугулаазаан.
— Эрчим эштер! Силерин кайгамчы-аки облазынгар бистин чедип келген-исе бистин чугурууула Климент Ефре-мович Ворошиловтун чедип келген-биле холбашып турар. Эш К. Е. Ворошилов Моол Арат Республиканын Маадыр деп атты чоктаа чаз бистин чазавис-

тың тывысканы болгаш ааза Сүхэ-Батор орденин база Маадырын дөмдө—Алдын сымдыгы тывысканы бисти кончүт өөр-түп турар.

Успа-Нур аймактын ажылчы аныкта-ры бистер, бүтү моол улус-биле бир де-мей, бистин чуртуууула найыралдыг ас-сеткилдиг дууламчызын болгаш детки-челер көргүтүп турары дөш Совет Эви-ленин сеткилин мна-биле көрүп турар бис. Совет улустун дууламчызын ачы-лы-биле бодуустун чаз амидиралымы-сты улам экин-биле тулар бис дээринге бисте чигинит чок.

Оон соода эш Балзан, баштай тыва дык кырынга, оон соода орус дык кы-рынга: «Моол болгаш совет аныктарын үгүдөс найыралы дегерени!» деп до-зунтуу салган.

Митинг доогулаан, мычылда-даа чүр-етип хандымын уткуушкунга сектин хийилган кымычылар шөлге таравай-гү туруп турганнар.

Сессиянын шийтирин таныжып турар

ЧАДАНА. (Телефон-биле). СССР-нин Дөш Советинин чедип сессиязын материалдарын Чөөн-Хемчик районун бүтү ажылчы чоннары бедир көдүрүш-күнүгү таныжып турар.

Районун колхозтарына, чурттакчы-лыг суурларга 617 ажыг кижиг кижиг-чилг 63 кезек черге таныдыла хура-лары болган. Ааза сес ап чүгө чугулаа-зын

кижиг бүтүс сессиянын шийтирлерин бүрүн деталга турган.

Будуруга, айдан организация чө-леринге болгулаан хурааларга санат берген кижиг бүтүс улузур болгаш тулгалар эгелеп башкаар чорукту организация-рын улам ийди сайырагайжылар ду-гайында Хойлууну түс-түс өөренип, амидиралга боттандырып хүлэнткенер.

Күш-ажылдын организасты эки

Чөөн-Хемчик районда «Октябрьнын 30 чымыс» көдө ажыл-агый артелинин түдүг бригаданы (бригадир Тодаштай) кыска үенин иштинде чуртталганын 26 бажынарын ажылаа кижиген. Ол ышкаш эртен чылын чедир кылынаан 15 бажынарын база кырылаан.

Кандыт-даа ажылдык чедикшилерин ботуру хынамчалыг белеткедир болгаш

организастыг удурутулаан кол хамаар-жыр. Бригада бо талазы-биле азын ажы-ларын чоруткан, түдүг материалдарын чогуур өйдүг белеткен алган.

Бригадада күш-ажылдын организастыг эки тургустунган. Ажылдын темпиз, аки шынары дөш чарым кижиг бүтүрүп улам орук кирип турар.



Чурукта: 1. Моол төлөөлөрүн бирги область фестивалынга келгени; 2. Моол аалчылар-биле ужуражымын митингил.

Лениннің чурттап турган черинде

Петроград талаанын Ленин кудумчу-тала (мурунда Широкий деп турган) № 48/9 бажы Ленинградтан еске-даа черлерге шагын тура бийликти. Мында А. И. Ульянованың болгаш оон ашаа М. Т. Елизаровтун ээлеп турганы № 24 квартирга, даштыккан эеп белген тескиден эгелеш чажыт ажалче киргизе, 1917 чылдың апрель 4/17-ден июль 5/18-е чедир Владимир Ильич Ленин чурттап турган.

1927 чылда, Октябрьдин социалисттик Улут революциянын 10 чылдың бугу-тутууда, ол квартирга В. И. Лениннин музейин ачтылар. Оортан эгелеш, чыл бугу-тутууда он-он муң совет кижилер болган даштыккан өңүктөр ол төөгүтү черин көрүп туралар. Ажылчы чоннарын баштыкчы болгаш башкыны, Октябрьдин социалисттик Улут революциянын организаторы болгаш удуртукчу Лениннин дугайында бугу-тутууда чугаалап турар. Оон-биле кады, мында чүве бүтүз Лениннин амьдыралы бо-лут, биче сеткилдиг кижилер көрүтүп турар.

Лениннин бодунуң бижээн холуңуң үжү-бүл, Лениннин чүдүлери парад-гылап каан «Правданың» бугу-тутууда номери-биле, 1919 чылда парлап үдүргү-зөөн оон брошюралары-биле, Владимир Ильичнин бодунуң өлгөн чоразан чүдү-лери-биле көрүктүр ханы сонургаалыг танымалар.

Төрөө деп кызыгар черден Петро-градче, бодунуң угбаны Анна Ильич-наа В. И. Лениннин: «Помеделникте дүне чедер бис, «Правданың» мындагы көрүрүн. Ульянов» деп телеграмманын чуртка тыртып каан холгазын көрү-чүлериң кичээлгеин хаара тыртып ке-лэр.

Финлянд вокзалдың шөлүңе Лениннин ажылчыларын болгаш солдаттарын ки-гит, өөрүшү-биле угтаанынын өйтү көрүскен, чуртукчу Моравовтун чурта-н чуртун тыртып каан көстүп турар. Аз маны самбарлаа В. И. Лениннин бодунуң бижээн «Апрель тескиндери» баштайгы демделгелери» деп чүдүлү чуртка тыртып каан холгазын делгез. Ону шуну-ла бир сазымын дөрүтүп бир безинде бижээн, мында-даа соци-алисттик революциянын тилгелери дөш демселдиг геннаалыг планын мыда кыргың.

Эң чугуза сорулганы шиптирээрне-че—социалисттик революциянын талазын-че массаны чаалап аларыңче партия кыргың. Партияныкы маа дөш демсел-лени Ленин баштаан. 1917 чылда ол пет-роград ажылчыларын кыргыңай орту-гунда, солдаттарын болгаш матростарын аразына туруп турган. Петроградтын фабрикаларын болгаш заводтарын ажылчыларын кий муң кижилерди кичилерине, массалыг съездилерге болгаш конференцияларга Лениннин чү-гааларын квартира-музейин ээлеп каап делгелгелери көрүтүп турар.

1917 чылдың май 12-де амгы рения дугайында оларга Лениннин чугаалап чугаазын Путилов заводтун ажылчына-ры кайы хире кичээлгеин-биле динчыл турганын чуртукчу Бродскийн чуртуу-дан тыртып каан чуртук көрүтүп турар. Чуртукчу Васильевтин чуртуу тараачы-лар депутаттарын I Бүтү-россий ху-рамына Лениннин чугаазын көрүтүп турар.

Лениннин квартираның көргөнү Лениннин ажылга кайгамчык улут чү-түдүлүңе кара-биле бугу-тутуур. Партия-нын бугу-тутуу ажал-чорудугаан хүн-бүртү удуртукшан, оон-биле кады массаларын мурунча ол барык хүнүн чүве чугаалап турган. Чүгө апрельге болгаш майда «ажылчы чоннарын хуралдарына болгаш митингилерине 28-тен азын эвес чүве чугаалаан. Оларның кейтүе 10—12 муң кижилер олуржуу тургалаан. «Правда-ны» редактору турган, анча чүдүлери Ленин хүнүн бижип турган, ол бижир-де, чамгыла чангысты эвес, харын хүн-е ээлеп каап бижир. Ол бүгү анча улут күженишкенин үндүрер не-чел турган. Ол үдө Владимир Ильичин оон төрелерин бүгү хүн-хүтү-биле көр-бес турган деп Н. К. Крупская сактып турар: ажылче ол өртөн өртө чо-тут, орай дүне чанып келер, а даяр-таанында ол база-да бажымынга чок болур. Контр-хонту-биле мындг аныгы.

Боду чече-даа чайы чок турган бол, Ленин уганын, серек, чугаалыр кижилер чораш. Партиянын Топ Комитетинин ке-жигүнери-биле чергелештир анча ажал-чык-болшмештер база үртүгү Ленин-нин квартираның бо-да чедер бээрлер. Олар-биле Ленин чыгык, үр чугаалаыр турган.

Бир мындг ужуражылга дугайын Сан-Гали заводтун ажылчынын турган И. А. Осенкович чугаалап турар, бо ажылчы еске ийн өштери-биле кады Ленинни ту-

рал соонда бажымынга чедир үдөп чораш. Шап орайтаа болза-даа, Владимир Ильич Ленин оларын бодунга чалай бергеш, шайлаш, шөлөң-биле үр чугаалам-каа. Аалчыларын үдөп чорудуп турган, Ленин болза оон бодун үдөңи дөш олар-га четирегин илередиң, оларның кижилер бугу-тутуу холдарын туткаш, чедикши-нин оң баштыкчымын ханы чажыт ажал-дарынче кирер ужурга таваржы бергеш ижолдуг эгелеш болгулаан хайныш-кыныг болушкунуларын болуп тургу-лаанын квартира-музейин көрүктүр ханы делгез чүдүлдерден сүртүтүр көрүп ап болур.

...Массаларга большевиктерниң сагара-ны дүргөң-биле өтүп турган. Револючу большевикчи дозугуларын ада-биле Петроградга чүгүтү чыскаал болган июньнун 18-те ол онза тодарай аларган. Мындг чуртук бар. Чыскаалган ажал-чынынар: «10 министрлер-капиталистер чок болуң», «Бүгү өртө-чакырганы ажалчылар, солдаттар болгаш тараачы-нар депутаттарын Советтеринге!» деп дозугуларын тутуулап алган чорур.

А недела өртөн соонда найскаалын Нева болгаш еске-даа кудумчуларынга аразаныг болаашкынар үнгөн. Ол дөргө ажылчыларын болгаш солдат-тарын кыла болган тайбың чыскаал-дын каржыланган контрреволюция бо-лап турганы ол.

Июльнун 5-те даңгаар өртөн Лениннин квартираның И. М. Свердлов чораш. «Правданың» редакциянын болгаш ти-нографиянын бажынын дүне көнөрлер болгаш казактар үргөң кааппанар дөр дугайын Ильичте ол чугаалаан. Оон өс-ке большевикчи организацияларын база үргөңдөгөн. Ол дүне Владимир Ильич «Правданың» редакцияныга ажалдан турган болгаш чүгө ас-кежигит дүш болуп, хаалаашкын мурунча үдөн ми-нута бурнулар оон чоруй барган турган. Орта-ла чажыт байдалче шилчир деп шиптир хүлөң алган. И. М. Сверд-лов бодунуң сууга өтөс тонун Лениннин аягыне кедир кааппан болгаш орта ол шил-биле эеп келбес-биле Шарокий кудумчу-тала квартираны олар ийле-ка-ган чорукшанар.

Ийн холганда ол бажынга контррево-люция бөө-чөсөктөг отряды чаа таварып кирип келген. Олар Түр чазактын дүжа-ла-биле Ленинни тудуп алыр дөш бер-гешер. Ленинни дилээр дөш, көнөрлер квартираның бугу-ле бугуларын артыр-байн чинди, чымчак чүдүлери чыгар-биле дөш шашкылап турганар. Бажынын амы, алаа, дашты дөш, дилгез чери-даа чок. Елизаровтарга бажы ажалдакчымы болуп турган би-жик билбес көдө уруг Аннушка дөргө, чеченир черге үжөп чоруп турла, кө-нөрлериң чиндигелерне килеңгеш, кы-жырыг-биле: «суугу иштин база көрү-чүр, мында-даа чү-бир кижилер оларын ча-даас» диген. Юнкерлер азынны каа-ла-раш, бажынын эвон М. Т. Елизаровту, Н. К. Крупскаяны болгаш Аннушканы тутулап алган барганар.

Социалисттик революциянын улут баш-тыкчынын Широкий кудумчуга туруп турганын дугайында турскаалды оон соондагы чыдарын хайнышкынын болушкунуларын дош каагыткан. В. И. Лениннин мөчөөнүн соонда ол кудум-чуну оон ады-биле адаш, а оон чурттап турганы квартираны музей кылып каан. Лениннин төрелдерин дүжалымчы-биле беш өрөөдөрин ийзин: Лениннин өрөөлүн болгаш столовананы муруну-ке көрөп мындг катан кылып каган.

Елизаровтарын квартираныга Влади-мир Ильич болгаш Надежда Константино-вна олар, Лениннин азын—Мария Алек-сандровна Ульянованың шаанда чурттап турган өрөөн ээлеп турганар.

Ол өрөөндө иштин байдалы бодунуң бөдүтү-биле кичиник кичээлгеин тыр-та бээр. Ажылга болгаш кыска динчыл-га аң-не чугула чүдүлери мында бар. Сонга баарында чүве бижир оло-бар, орта Ленин дүгөн шактарга болу-тун геннаалды чогалдарын бижип тур-ган. Ол улут эвес столга олуртуп алган, үш аалдарын дүргүдө 150 чүдүлери, элөөн каап брошюраларын болгаш еске-даа чогалдарын Ленин бижээ.

Хаанда ийн аастыг шаф турар. Орта чедик келгенин баштайгы хүнеринде-ле оон бодунга болгаш Надежда Кон-стантиновна ады-кеп хей өсө-тур, олар-ын каалагы ажаллап каап болур, а номнарын, солуннарын көрүмүт тургу-зар керек, мынчанга шафты номнары таарыштырып алыр-дүр деп Владимир Ильич чугаалаан. Шынап-ла ол шафты номнар, солуннар чыдарына таарыштыр кылып алганар.

Ленин анча-ла кедир орунга улуп тур-ган, шугаалыр чүвөң солдат шепкени-

ден чорган. Н. К. Крупскаянын орун ба-за мындг бөдүт. Столдуң солгай тала-зында азымга өлүр угулаан даараан шы-мыгым чымчак сандай турган. Ол сан-дайын өг-бүлөгө «кырган-аванын» ди-жир турганар, чүгө дөргө Лениннин азы амьдыралының сөөлү чыдарында ор-та олуртуп алган арты, даарынынга ынак турган. Ол сандайын ынак азын-ны дугайында турскаал кылдыр Ленин камныг каалаган чораш болгаш 1918 чылда Москваже көчөрдө ону бодунга ап алган.

Музейде ийги өрөө—столовая. Мында байдал база-ла Лениннин өрөөнде ыш-как бөдүт. Елизаровтарын чеченир столу көвөр артап. Ол столга больше-виктер партизанын ТК-зынн кежигү-неринин чөвүл хуралдары Лениннин удуртулааны-биле болгулап тургулаан, ор-та революциянын чугула айтырларын шиптирлеп турган.

Ийгү чөвүл хуралдарын бирээ-нин дугайын Н. И. Водовский сактып турар. 1918 чылдың июль 18-те чыскаал-дын соонда ТК-ның кежигүнери болгаш Водовский (партиянын ТК-зынн чанын-да Шериг организациянын удуртукчу турган) Ленин-биле кады Широкий кудумчу-тала чөвүл хуралга чедер берген-нөр. Улут шунту шагыраан, мында-даа өөрүшүктү тургулаан.

Бир чыскаалының белекке бергени улут эвес тудум кымыл чечетки Ленин бажымынга келген. Мария Ильичнаа Ульянова ол чечетки столдун ортунага салып каан, мынчанга револючу масса-ларын чокта чаа болуп өртөн чыскаал-ымын дугайын ол чечек чөвүл хура-лдг киреңжигелерне салгындыр турган.

...Сайтылааның өңүр каасталгым лампаларын столдун үстүңе азып каан. Ол талада сонга чанында Лениннин ажал-дан турган саа-сандаан сукулап каан өлүгүрө турар.

Ол үеин чамык керекселери, чижээ, сандайлар болгаш сыртыктарыг диван артып кааппан, оларнын холгааларын мы-да делгез. Сөөлү үдө квартира-музей чайганып турар кресло-сандай-биле-баан, Ленин орта олуртуп алган, даштык-канын кыска мыстарында төрелери-биле чугаалаш, чамгыла бодунуң ынак му-зыка чогаалын паваного дүжамы Ма-рия Ильичнаа ойнап бөргө ону дыппап турган.

Улут Октябрьдин дөргөтү чымында В. И. Лениннин квартира-музейинге экс-курсулаларын барып турары көсүтү-биле күштелген. Орта ажылчынар, ко-лоочулар, албан-хааычлар, студентилер, шкоалар барылал турар. Оларын аразында Ленинградчылар болгаш моск-вачылар-даа, сибиржилер болгаш урал-чылар-даа, украиннар болгаш казактар-даа, армяннар болгаш түбектер-даа — бистиг делгем Төрөн чүртүкүстүн хей улустары-нын төлөлекчилери бар. Борта дашты-кылар база ховар өсө чоругулар. Ленин-нин квартираның белек көрүктүр ханы сонургаалыг танымал турар. Улут Ленинге, Совет Эвилелинин Коммунист партияныга хамаарышкан чүрестин ха-нындаан чыгып сестерин демделгел дептерине хей кижилер чорурда бижиге-леп каалар.

«Улут болгаш оон-биле кады мындг көчүтүр бөдүн кижилер Лениннин биче сеткилдиг чурттап чоразы бисти кайтат»,—деп Ленинградтың Володар-ский атыг даараныга фабриказын ажалчыларын бижип туралар.

«В. И. Ленин-биле холбашкан чөвү-лери биске оон артыртып кааны дөш пар-тияга четирдиге. Улут Лениннин биче сеткилдиге, бөдүтүңе бола-сакныг-мыстын хаанынга чедир сеткилгес хай-мын»,—деп Ленинградтың далайын са-дыг фадунуң ажалдакчылары бижип ту-ралар.

Шериг далайчылары—балтийжилерин бижип турары: «...Революциянын улут гениинин чырыктыг өвүр-хөвир бистиг угаанымыска кезөөдө артып калыр.

Далайжилар бистер, бистин күтүңе-стиң күтүңү чайгылы чокка быжылаар бис.

Бөдү кылат студентилер демделгел дептерине мындг сестерин бижип каан: «...Бис борта байгамчы өөрүшүгү бодап турдубуз, улут Лениннин чөвүл со-гушкуну, оон чугаазын дыннаа, оон ажалынн түнелдерин көргөн мынчак болуп турдубуз».

Кымыл хилиң-биле шап каан ол улут эвес дептерде хей саныг бижээн чүдүл-ер болза Лениннин турскаалына кызыгар чок хүндүл болгаш ийг мыакшы-биле, оон улут, дөргөини чарып турар өө-рө-диге кызыгар чок бердигени-биле тынып турар.

А. РЕЗЦОВ,
В. И. Лениннин квартира-музейинин Ленинград хоорай.

Хоорайлар чаагайжыдылгазы

1957 чылда Кызылдың коммунал тудуглары болгаш чаагайжыдылгазы

СЭКП-ның Төп Комитеди болгаш Совет чазак Тыва областың экономикаын бол-гаш культуразын көтүрүлгөңүн хүн бү-рүнүң кичээлгеин салып, улут дүжал-чынын көртүзүп келгенин түнелинде областың амьдыралында хей-хей чаар-тылгалар болган. Чаагайжытынган чаа колхозчу суурлар тургустууган, Тывада өрү суурлар болгаш хоорайлар чаагай-жыдыр чарыттып турар. Тыва областың төвү—Кызыл хоорайнын чаагайжыдыл-газына болгаш тудугларына чыл келген тудум-ла хей-хей ажал-хөргөңини түс-каалап берип турар.

Бо чылын Кызыл хоорайнын коммунал тудугу-делеринин, чурттага бажыны-рынн тудугларын чорударыга болгаш хоорай чаагайжыдылганын ажалда-рын ботландырынга 16 миллион ажыг рублди чарыттылар. Кызылдың паротур-бинаалыг электростанциянын тудууга болгаш оон баштайгы ажалче ажалла-га киреринге чеди миллион рублди берип турар. Ол ажал-хөргөңини августун 1-те чедир шиптирген, 2500 киловатт күчүгүтү баштайгы көтөдү болгаш турбинаны бо чылын октябрьн 1-ге чедир ажал-лаа кирерин тудугжулар болгаш мон-тажчылар хүлөңип алган ажаллап ту-ралар. Хоорайн элестри энергия-биле хандырыны ол үндөңин-биле өнжирген.

Мындг болза-да, ол тудуг шөдүнө (участоктун начальниг эш Норменов) ажалдың амгы үдө чоруп турар тем-пий ук хүлөңгелерин чедикшигит күтүңгелерин хандырып шыдааын ту-раарын демделгелер керек. Ол тудугта 250 кижилер ажаллап ужурут турбүжө, а мында чүгө 140 кижилер ажаллап турар. Тудуга өргөжө чугула керектиг дем-нүш, дилгем манзылар болгаш еске-даа чамдык материалдар чедикшигит турары-нын харазы-биле монтажчылар ам беини кыдыр ажал чок болуп турары ховар эвес.

Шахта 80 куб. метр суг дамчыдар кү-чүгүтү хоорайнын тудуу ам ийн чыл үр-гүтүлөп келген. Ол ажалды областын коммунал ажал-агынын септелге-тудуг которманын коллектив (конторманын начальниг эш Галис) чорудуп турар. Бо чылын ол ажалды үргүтүлөп чорударына 950 муң рублди үлүтүп бер-ген. Тудугжулар ук ажалды бо чылдың иштинде доозарын хүлөңгөн.

Бо чылын хоорайга хеп аймаа чүрү комбинаттың тудуун эгелеп чорудар, анча бир миллион рублди үлүтүп бер-ген. Хоорайнын чаагайжыдылга котро-ры Енисейнин он талазы өрнүнде чаа

парикмахерскаяны тудуун доозуп турар болгаш асфальт-бетон заводунуң тудуун-че эгелеп киришкен, ол заводтун бирги эгелчө бо чылдың ийги чартында ажаллаа кирген турар ужурут. Мынча-ган, хоорайда коммунал ажал-агынын чаа бугу-тутуу-делеринин тудугларын кылы-рынга 9 миллион ажыг рубл чарыг-дынар.

1957 чылда чурттага бажынынар 1956 чылдың деңгээрге ийн катан хей тутунар болгаш ажаллаа кирер. Ийтин-биле бо чылын хоорайга 9324 дөрбөлчин метр шөдүт 95 чурттага ба-жынынын тудуп тургузар, оларны кы-лырынга чарыгдар хөргөңилер 12 ми-ллион 700 муң рубл болур. Чүгө ком-мунал ажал-агы чөвүлүгүтүлү-биле бо чылын чурттага бажынынын туду-гунага 2835 муң рублди чарыгдары көрдүңен.

Ленин кудумчуна 16 аал ишти чурттаар үш каап бажынын тудуун бо чылдың июль 1-де доозар болгаш 18 аал ишти чурттаар бажынын тудуунче эгел-леп кирер ужурут турбүжө, тудуг шө-дүңдө (участоктун начальниг эш Бута-наев) ажал көчүт оожум темпигит чо-руп турар.

Коммунал бугу-тутуу-делерин ажалда-чылары бо чылын чурттага бажыны-рынн тудугларын боттарынын күжү-биле чорудар деп улут хүлөңгелери боттарына алган. Мындг арта-биле хоорайнн барын талазынга ийити-биле муң ажыг дөрбөлчин метр шөдүт үш-үш квартираларыг 21 чурттага бажыны-нын тудуп тургузар. Областың коммунал ажал-агынын септелге-тудуг котро-ры мындг он беш бажынынын тудар. Ол бажынырга чурттаар эштер ук ба-жынынын тудуунга ийеңкейигит кир-жи турарын онзаал демделгелер керек. Ол чорук ажалды шыварыг болгаш дүргөн темпигит болурунга дыка ажал-тыг болуп турар. Бо чугула болгаш ажалдыг үлгелери хоорайнын еске чам-ды бугу-тутуу-делеринде база албан чөвү-лериңде негеттерпейн турары дыка хо-мудачыг.

Хоорайнын чурттага бажынынар эрге-ленин чурттага фондун алгандары-че болгаш бажынынын септееринче бо чылын улут кичээлгеин салып турар. Чурттага бажынынын чок септелге-лерин чорударына 550 муң рублди чарыгдар, 242 өг-бүлелер чурттаар 22 ба-жынынын септеер ам негетини турар,

оон аңгыда Степная болгаш Дружба кудумчуларында 108 өг-бүлелер чурттап олурар чаа туткан чурттага бажыны-нын кол болгаш еске-даа түрмек сеп-телгелерин чорудар. Мындг турбүжө, хоорайда септелгелер ажылы дыка оожум чоруп турарын демделгелер керек.

Хоорай чаагайжыдылганын ажалда-рынга бо чылын ийити-биле 3 миллион 670 муң рублди чарыгдар. Кызылдын Чүдүм, Комсомольск, Интернациона-ная, Дружба кудумчуларында база Крас-ноярмейская кудумчуларын чамдык чер-леринге оруктар сайлаашкынын ийити-биле 50 муң дөрбөлчин метр хире кем-чаалдыг шыга чорудар. Оон аңгыда Интернациональная, Красноярмейская, Дружба кудумчуларында чеди километр хире үзүн кемчаалдыг тротуарларын (ча-даг улус оруун) асфальтлап кыллар. Кызыл хоорайн чаагайжыдар талазы-биле бо хире улут кемчаалдыг ажалда-рын ботландып турбүжө, хой чыгай-жыдылганын которманы (начальниг эш Амелин) дыка четтес ажаллап ту-раарын демделгелер чөтүр.

Эриктер быжылаар болгаш хоорай-нын тудуу-делерин чурттар ажалда-рыга бо чылын 700 муң ажыг рублди тускайлап берген, хоорайнын чөвн тала-зында дамбаныг тудуу ам дооступ турар, оон дараазында хоорай мурунда тудуа-нын суун Томас-Сугае аксып кирер коллектору дерип кылдыр.

Хоорайнын нотаачыларын талазы-биле бо чылын улут ажалдарын чоруду-ру негетини турар, ол соругага 400 муң ажыг рублди чарыгдар. Төрөөн хоорайнын тудугларына болгаш чаагайжыдылганыга ийеңкейигит кир-жи хоорайнын бугу ажалчы чоннары-нын патриотчу хүндүгүтү хүлөңгөлө. Мынчанга, тудуг болгаш чаагайжыдылга ажалдарыңче хоорайнын бугу ажал-и-чи-лерин өнжөлдөри бугу-тутуу-делерин болгаш албан чөвүлериң удуртукчу-ларында, мыда партия, профсоюз бол-гаш комсомол организацияларында не-гетини турар.

Кымыл хоорайны сайырадыр талазы-биле мурунууста туруп турар улут соруг-галарын чедикшигит шиптирлеп, Ок-тябрьдин социалисттик Улут револю-циянын 40 чыл оюнга чедикшигит ужуражылынар!

С. ГОЛУНОВ,
хоорайнын коммунал ажал-агы черинин өргөлекчи.

Бистин хоорайымыс чаагайжып турар

Сөөлү чыдарда Чадаана хоорай тулут сууржула болгаш нотаачыдылга тала-зы биле ээлеп сайыраан. Чыл бүрдү-ле бугу-тутуу, албан организация чөвүл-лери болгаш чурттагаларын он-чаа ту-дугулар нежешип, кудумчуларын ол-бо талазында тарып олурткан чөс-чүс-ныштар, чарыттып кылган кажаа кер-и-мер хоорайын улам каастап турар.

Чүгө 1956 чылда бестин Чадаана хоорайнын чурттагычылары 100 ажыг чур-ттага бажынынын тудуун доозуп ажаллаа кирген. Хоорайга аш-че-мин болгаш кааба кергелдиг баран-нарын салдылар 2 магистинер база пе-мь ажалыттылар. Чадаана МТС-тиң күжү-биле чаа клуб база туткан. Ук клуб рай-онун амгы культура бажынында 2 ка-тап хей олтурттылар. Хоорайнын комму-нал ажал-агы чери эки шыварыг чур-бан бажынын тудуун дооскаш, ажал-лаа кирген.

Хоорайнын нотаачыларын айттырып бисте бугу улустун хөдө болу берген. Улут-даа, бичи-даа чурттагыч кижилер бүтү төрөөн хоорайнын чаагайжыдыл-газы болуун улут хууун киришти-рер ийгү үдө-биле ажаллап турар. 6 хире чылдар мурунда Чадаана хоорай-нын төвүңе хоорай чурттагычыларынн хаваныны болгаш саар инеттери мын-хаа «сөөлүстөп» кылаштар, ажалк шөдүлөш турган. Ам ол шөдүлөшө нота-ач арыжыгаш—кайгамчы чараш салдыган тургустуна берген. Чүгө өр-төн 1956 чылда бестин Чадаана хоорайда 4 муң чыгам нияштарын тарып олур-ткан.

Тудуглар болгаш хоорайнын чаагай-жыдылганы бо чылын онза хайнышкы-ныг. Чүгө дөргө Улут Октябрьнин 40 чыл болур байырагында хоорайнын бугу-тутуу-делерин ажалчыны кватри-ралар-биле четче хандырттыган тургун дөш, бистин төрөөн хоорайымыс нота-ач нияштар-биле болгаш чечектер-биле шип-

тылган тургун дөш бугу-ле кемтелерин ап турар бис. Чүгө өртөн казын 4 муң чыгам нияштарын тарып олурткан бол-гаш 360 дөрбөлчин метр кемчаалдыг чер-ге чадаг керимжери кылган. Хоорайны сугтарыла системазын чуртуктуула. Ча-даана хоорайнын дал орту-биле хан бадып чыдар буганын суун каварта са-зынга чедир кылдыр таарыштыр а-ваап, хоорай иштинин сугтарыга систе-мазын чуртуктуула. Хоорайнын нота-ачылыгына он ийеңкейигит киржи турар бугу-тутуу, албан организация чө-вүлериң коллективтерин база айттыр чугула. Чижээ: Чадаанын машина-трак-тор станциянын коллектив (директор Назовон, партия эге организациянын секретари Шириндиин) чүгө өртөн казын бестин МТС деңгээлде 400 ажыг нияштарын тарып олурткан болгаш чадаг керим каааларын кылган. Ол мынчак район өнжөлдөңин коллектив 200, урутар сады 150 ажыг нияштарын тарып олурткан болгаш эки ажаан өс-түрүп туралар.

Хоорай иштинде чадаг улус артыгар болгаш машина-оруктарын еде кылыр талазы-биле, база биче эвес ажалдар кылдыган. Бо чылдың эгеленин бөр 8 чаа көвүргүлери туткан болгаш 180 дөрбөлчин метр кемчаалдыг оруктарын септеэн. Амгы үдө хоорайда орук ту-дугу он шиптирлгип хүнери чоруп турар. Хей-ниитинин күжү-биле, Чадаана хоорайнын кол кудумчуу болур Сталин атыг кудумчуну Октябрьдин 40 чыл оюнуң байыралынын бетинде асфальт-лап доозар кол соруга салдынын турар.

Бистин районун колхозчу тудугжу-лары бо чылын колхозчу өргө бугу-тутуу чурттага бажыны-биле бүтүн ханды-рынн хүлөңгөшкан, областың өр, хөдө-жөн бугу колхозчуларын социалист чарыкка кыйтырган. Чадаана хоорайн чурттагыч чону, ажалчы, албан-хаа-чылары хоорай чаагайжыдылганын

болгаш чурттага тудугуларынн талазы-биле областың еске хоорайларын бол-гаш район төптеринде чыдып кааппан чаа хүлөңгөш туралар. Хоорайнын ком-мунал ажал-агы черинин чанында ту-дуг септелге которманы бо хүнерге че-дир 4 чурттага бажынынын тудуун дооскан болгаш ам 11 чурттага бажы-нарынн тудуун чорудуп турар.

Оон-биле кады бистин ажалчыныста бар чамдык четтестерин демделгелер чугу-ла. СЭКП ТК-нын декабрь Плениум өрткенин соон дарый СЭКП-ның Чөвө-Хемчи райкому болгаш райтүсөөм чам-ды албан чөвүлериң таарыштыр көжү-гөш, хосталган бажынынын чурттагалга дүжар дугайында элөөн мытыр чугаала-жып эгелеш. Бо талазы-биле тодарай план бестин бижаттыган турган. Мы

Колхозтүн божулга бажыңында

болгаш эмчилер ам үеде ревматизмни эм
к күштүт чөпсөктерин дилеп тизарының т
арны чорудуу турар.

областың санитар-чырыдыштын бажыны

Төл нерви системасының ол реим дуунда-ла хорей деп адаар аарыг эртер. Хорей нургулайында-ла бичи деген турар. Оон араанда кижиге, серт кынны бээр шимчээшкн кижинин чугаалаарынга, чөм чырг

Эртемендер болгаш эмчилер ам уеде ревматизмни эм-
ренин чаа, артык куштуг чексектерин дилет тыварыгын т-
зы-биле ажилдары чорудуп турар.

Тыва областын санитар-чырыдымшкын бажмын
